

ՆՈՐ ՇԱՐՔ Վ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
1937-Ի ՇՐՋԱՆ

ԹԻԻ 2

ՅԱԿՈԲ Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԱՌՏՆԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

- Ա. Ժրագրուի կիներ
- Բ. Հարս եւ կեսուր
- Գ. Ամեն բան իր ժամանակին
- Դ. Անկողնոյ կոիւ
- Ե. Քաղուածք Պարոնեանի սրամտութիւններէն

Առողջ ըլլալու համար

Զուարթ պէտք է ըլլալ:

Կարդացէ՛ք Պարոնեանի գործերը:

ԳԻՆ 2 Ե. Դ.

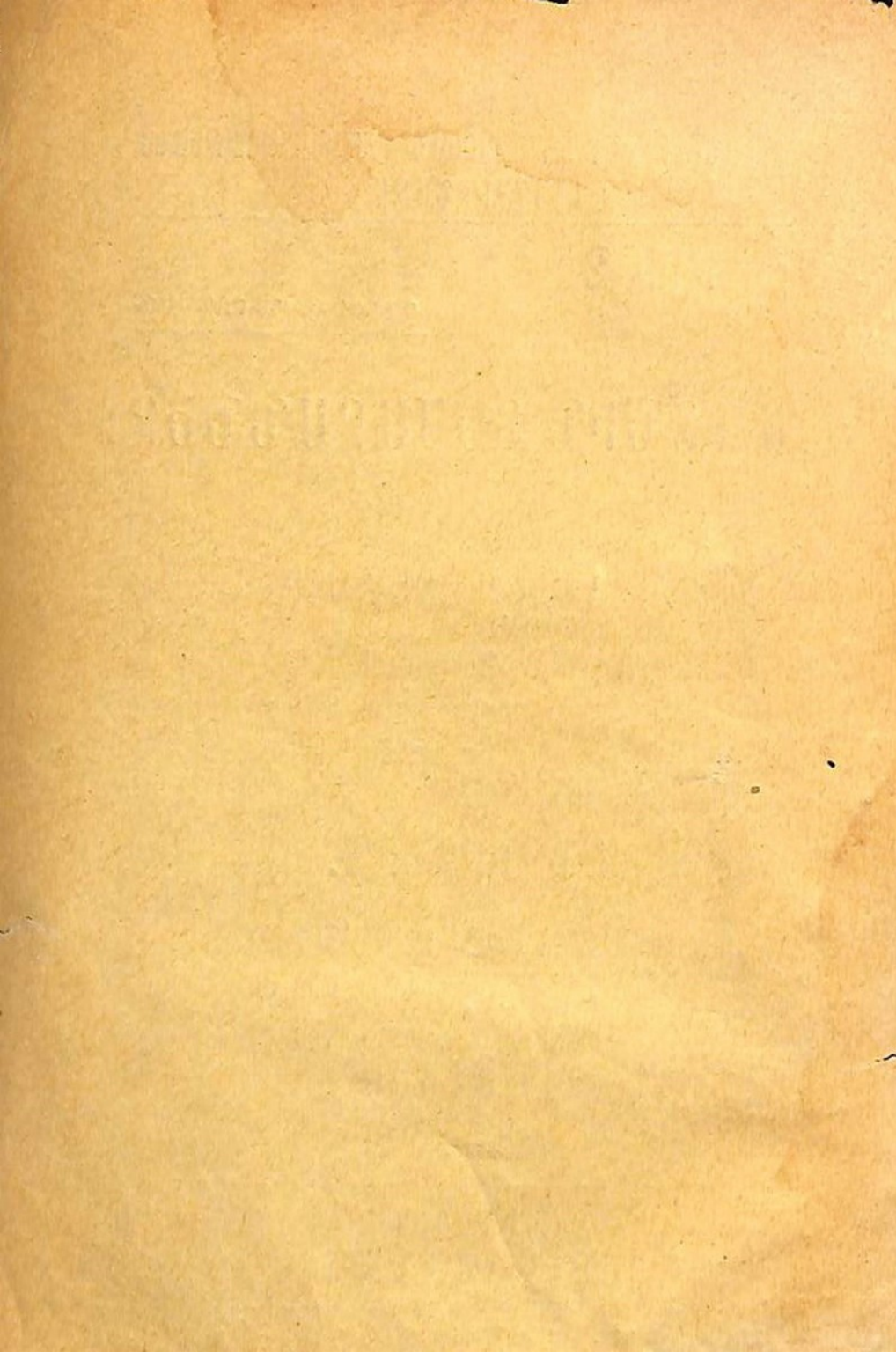
ԳՐԱՏՈՒՆ Վ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
ՇԱՐՔ ՍԻՒԼԷՅՄԱՆ ՓԱՇՄ. ԹԻԻ 31
ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ ՇԷՆՔԻՆ ԴԷՄ
ԳԱՀԻՐԷ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՅԱԲԷԹ ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Տպարէ փողոց թիւ 12Ե.

ԹԷՎ.ՅԻՔԻԷ, ԳԱՀԻՐԷ

1937

891.99
7-34

891. 981 891

ՆՈՐ ՇԱՐԲ Վ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
1937-Ի ՇՐՋԱՆ

ԹԻԻ 2

ՅԱԿՈԲ Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԱՌՏՆԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

- Ա. Ժրագլուխ կիցեր
- Բ. Հարս եւ Կեսուր
- Գ. Ամեն բան իր ժամանակին
- Դ. Անկողնոյ կոխ
- Ե. Բազումաճ Պարոնեանի սրամուրթիւններէն

Առողջ ըլլալու համար
Ջուարք պէտք է ըլլալ:
Կարգացէ՛ք Պարոնեանի գործերը:

ԳՐԱՏՈՒՆ Վ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
4, ՇԱՐԱ ԻՊՐԱՀԻՄ ՓԱՇԱ 4
(ՇԷՖԷՐՏ ՕԹԷԼԻՆ ՄՕՏ)

ԳԱՀԻՐԷ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՅԱԲԷԹ ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Տուարէ փողոց թիւ 12 Բ.
ԹԷՎՅԻՔԻԷ, ԳԱՀԻՐԷ

1937

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Մեր լաւագոյն գրողներու գործերու վերահասարակութեամբ կուգենք կորուստէ փրկել լաւագոյն գրումները: Այս տարուան շրջանին պիտի հրատարակենք 10 գրօյլներ Պարոնեանէ, Նուխանէ, Արփարէ եւ ուրիշներէ:

Այս հոր տարփին 10 գրօյլներու բաժնեկիցին է 20 Ե.Գ. Արտասանման 25 Ե.Գ.:

45343-64

ԱՌՏՆԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

11.

ԺՐԱԳԼՈՒԽ ԿԻՆԵՐ

Տիկնա՛յք,

Ձեւ կարծեր որ ձեր արժանապատուութեան դըպ-
չիմ և զձեզ բարկացնեմ, եթէ համարձակիմ յայա-
նել թէ շատ կը յարգեմ այն կիներն որոնք աշխատա-
սէր են և կը դորձեն օրն ի բուն:

Սողոմոն խմատուն իր Առակաց մէջ կ'ըսէ. «Կին
ժրագլուխ եթէ ոք գտանիցի, պատուականագոյն է
այնպիսին քան զականս պատուական»։ Կ'երեւի թէ
հին դարուց մէջ ալ ժրագլուխ կին գտնելը դժուար
էր։ Դարձեալ միեւնոյն խմատունն ուրիշ տեղ մը
կ'ըսէ. «Կին ժրագլուխ պատի է տան իւրում»։

Կը լսէք, ո՛վ տիկնայք, որքան կը բարձրացնէ
խմատունն՝ ժրագլուխ կիները, նախամեծար կ'ընտրէ
զանոնք օղերէ, մատանիներէ, գայլերէ, մանեակ-
ներէ, տպարանջաններէ և մէկ բառով համայն ոս-
կի զարդերէ, և մինչեւ իսկ կը յանդգնի ժրագլուխ
կնոջմէ պատի հիւսել և զայն էրկանը գլուխը անցընել։
Կատարելապէս կը ձայնակցիմ խմատունին, և պիտի
առաջարկէի որ զարդասէր կանայք իրենց դըլ-
խտրկներուն մէջ մէյ մէկ թռչուն դնելու տեղ՝ մէյ մէկ
ժրագլուխ կին նստեցնեն։ Եւ եթէ կտրելի չըլլար
այս՝ իրրեւ խորհրդանշան աշխատատիրութեան իրենց
պարանոցէն մէկ մէկ աւել կտխէին և իրենց գլուխն
ալ մէկ մէկ կաթառյ անցունէին։ Այսքան կը պաշ-

տեմ գործունեայ կիներն՝ զորս ոչ նուազ պատուով մը
կը յարգէր, կը մեծարէր և մանաւանդ մեզ կը յանձ-
նարարէր Աստուածաշունչին տրդարութեան ասեա-
նին նախագահն, Վսեմ. Սողոմոն էֆէնալին, որ ա-
կանջր խօսի, ամէն Կորդեան հանդոյց զմեւիւով կը
կարէր և յետոյ երբ զմեւին բթանար՝ մեզի կըլ-
լեցնելու կ'աշխատէր սա բացառանշութիւնը թէ
«Ունայնութիւն ունայնութեանց, ամէնայն ինչ ըն-
դունայն է»:

Դո՛ւք էք տիկնայք որ տուներ կը կործանէք:

Դո՛ւք էք տիկնայք որ տուներ կը շինէք:

Պիտի խնդրէի Աստուծոյ քանի մը վայրկեանի հա-
մար կնիկ ըլլալ և զձեզ չլիբուսորելու համար ըսել
թէ՝ մենք ենք որ տուներ կը կործանենք, մենք ենք
որ տուներ կը շինենք: Կը տեսնէ՞ք որքան ծանր զո-
հողութեանց յանձնառու կ'ըլլամ որպէսզի կարենամ
ձեզի հետ տնաշատարար խօսիլ տունց ձեր արժանա-
պատուութեան դպչելու:

Ի բաց յինչն կարծել թէ դուք գործունեայ չէք,
դուք աշխատատէր չէք, այսու ամենայնիւ ներկեցէք
ինձ քիչ մը կարծել թէ կը դանուին նաեւ կանայք
որք կ'աշխատին չաշխատելու: Այդ կանայք եթէ
քանի մը վայրկեան աւել ամեն «օրն ի բուն պարապ
չանցաւք» կ'ըսեն, ու մինչեւ երեկոյ դաշնակ կը
գարնեն:

Ներկայացնեմ եթէ չէք վշտանար, այդ գոտու
վերաբերեալ կին մը:

Կինն անկողնայ զգեստով բաղմոցին վրայ կը քնա-
նայ գլուխը բարձին կաթնցուցած: Դուլպաներն իսկ
անցուցած չէ ոտքն — ոտն աւելորդ է կարծեմ սրով-
հետեւ գլուխը չանցուիր դուլպան — երեսն լուա-
ցած չէ, մազերը ցիր ու ցան են: Առջիւր դրուած սե-

դանին վրայ կը տեսնուի պեզիֆի թուղթեր, թէյի գուլթներ, մէկ միլիոն սպառած սիկտաներ, գնդասեղներ, սկաւառակի մը մէջ կարագ, հացի փշրանք, նորմայի կտորներէն քանի մը ձայնագիրներ, կտոր մ'ապուխտ, քիչ մը սաւրեկա, Պօրտոյի գինւոյ պարպած շիշ մը, քանի մը կոճակներ, քիչ մը պանիր, էրիկ մարդու բաճկոն մը, Մայսա մը և կարծեմ քիչ մըն ալ խավհար:

— Մարգրիտ, Մարգրիտ, կը ձայնէ այրն:

— . . .

— Մարգրիտ, չեղլա՞ս, կերակուրի պիտի իջնանք:

Մարգրիտ յօրանջելով հազիւ կրնայ բանալ տէքերն ու — Թո՛ղ չես սար ո՞ր քիչ մը քնանամ, կ'ըսէ:

— Բանալու ժամանակ է:

— Ժամանակն ինչ է, քունդ գալուն պէս կը քնանաս:

— Տէ՛ր ողորմես

— Էրիկ մարդիկ խըյանէթ են վէսէլամ, ի՞նչ տնուշ անուշ կը քնանայի կոր:

— Ել հագուէ՛, ու սըւռնք ժողվէ:

— Սպասուհին չէ՞ ժողված, շատ ծոյլ կնիկ է սա Սնթառամը, Սնհող կնիկ մ'է: Հանրմը այսօր յոգնեցաւ, քիչ մը կը քնանայ կոր երթամ վերը ժողվեմ ըսել չկո՞յ մի:

— Ի՞նչ գործ կար այսօր:

— Տունին գործը կը լիննայ մի... էրիկ մարդիկ չիյան ո՞ր... և

— Ըսէ որ դիտնում:

— Տունի գործ իշաէ, սա ժողվեմ, նա տեղաւորցնեմ ըսես նէ՛ իրիկուն կ'ըլլայ: Օրերն ալ կարճ են: Կը կարծե՞ս որ մինչեւ իրիկուն պարապ կը նըստինք, այսօր հոգիս ելաւ:

- Խնչ ըրիր :
- Խնչ պիտի ընեմ... բաճկոնիդ կոճակները
բրդեր էր... :
- Է՛յ... :
- Կոճակը կարեցի :
- Ե՞տքը... :
- Դերձան ճարեցի :
- Ուրի՛շ :
- Առեղ տալի :
- Յետո՛յ :
- Սկսայ կարել մէկիկ մէկիկ :
- Խնչ եղաւ տակէց :
- Խնչ պիտի ըլլայ, բաճկոնդ կարեցի իշտէ :
- Մինչեւ իրիկո՞ւն տուեց :
- Կը նայիմ որ թօհաֆ կը խօսիս. կոճակ է,
դերձան է, տսեղ է, մէկիկ մէկիկ կարել է, ժամա-
նակ է կ'անցնի, էրիկ մարդ չէ՞ք մի, տառնկ բաներէ
խոսպոր չունիք. կը կարծէք որ կոճակները տան-
լուդ պէս թուքով կը փակցնես կը լմնայ կ'երթայ.
Վեց կոճակ կարելը բան մը չէ տմա, գործ է վեր-
ջապէս :
- Ուրիշ ի՞նչ գործ կար որ :
- Խնչ գիտնամ, աս տունի գործը կը լմնա՞յ :
- Չամաչը՞ր կար :
- Չամաչը՞րն է միայն տունի գործը, տունի գոր-
ծը կը լմնա՞յ, վախ որ խըմէթ չիյաէք :
- Աս փշրանքնե՞րն ինչ են հոս :
- Հաց ալ պիտի չուտէինք զահէր :
- Չայի գաւաթնե՞րը :
- Չայ ալ չպիտի խմէինք զահէր :
- Է՛յ, աս նոթմա՞ն :
- Բիանո ալ չպիտի գորնէինք զահէր, էլպէթատ

մարդ չե՞ս մի, քիչ մըն ալ էլլէնմիշ ըլլալ կ'ուզես:

— Է՛յ տա ապրճւիտը, գինին, խաւածոր:

— Սանկ քիչ մը խանձալթը՝ ալ չպիտի ընէինք զոհէր:

— Ա,ս Մայտան:

— Գի՛րք ալ չկարդանք:

— Է՛յ տա թուղթերը:

— Չըսե՞ս որ թուղթ ալ չխաղանք:

— Լեիլեցուն սիկառները:

— Լեռնէն եկանք զոհէր. սիկառա՞ ալ չխմենք զոհէր, վախ որ խըյմէթ չիտես... սէրթ մարդ ես, սէ՛րթ, քուկին խօշըթ գալու էր որ կնիկս աղւոր էյլէնմիշ եղեր է աէյի:

— Ո՞վ կար:

— Մարդ ալ չիգար տունա... քովի աղջիկները եկան, քիչ մը պեզիկ խաղացինք, բարթին մէկ մէ՛ծխախչի:

— Աֆէրիմ, աֆէրիմ:

— Վռնակու էի զոհէր, ի՞նչ գիտնամ:

— Ելիր կերակուր ուտենք:

— Կերակուր ուտելու իշտա՞ մնաց որ: Անանկ ալ հաւէսով մը կարեցի բաճկոնդ որ իրիկուան դաս նէ՛ աֆէրիմ կնիկս, ըսես աէյի, վախ որ խըյմէթ չիյտէք:

— Երթանք ուտենք:

— Դո՛ւն գնա կեր, ես տա տեղուանքը ժողվեմ, դիմացինները պիտի գան այս գիշեր, հէ՛մ ես քեզի բան մը ըսե՞մ, Անթուանէթը վռնակու է, հէ՛մէն ուտե՛, խմե՛, պառկի՛, քնանայ. տունին բոլոր գործերը իմ վրաս են. պարտաւ տեղը ամսական կուտաս կորս ախոր հողիս ելաւ նէ, առատընէ մինչեւ իրիկուն նստիլ չունիմ որ. տա տունի գործը կը լմնայ:

Այրն կ'երթայ ընթրելու և բանակուիւր կը վերջանայ :

Արի՛ , ու Սողոմոնին իրաւունք մի՛ տար , եթէ գործունեայ կին մը պսակ է էրկանը , ես ալ կ'ըսեմ թէ գանդաղ կին մը փուշ է էրկանը ռաքին :

Աշխատեցէք , ուրեմն , ո՛վ տիկնայք , ձեր տմուռններուն գլուխը պճնելու և ոչ ռաքերը :

Բ .

ՀԱՐՍ ԵՒ ԿԵՍՈՒՐ

Տիկնայք ,

Այսօր պիտի խօսիմ ձեզ հարս և կեսուրի վրայ : Ինչպէս գիտէք , խնդիրը կարծուածին չափ թեթեւ չէ , ուստի ձեր մտանաւոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ այս դասին վրայ և կ'ողաչեմ որ դասախօսութեան ժամանակ խելօք նստիք :

Ընդհանրապէս ամէն հարս՝ կեսուր կ'ըլլայ , բնական է որ ամէն կեսուր ալ նախ հարս եղած ըլլայ , բայց չկայ հարս մը որ կեսուրէն , և կեսուր մըն ալ՝ որ հարսէն գոհ ըլլայ :

Ամէն կեսուր հարսէն կը գանգատի ըսելով .

— Զիս չսեպեր :

Ամէն հարս կեսուրէն գոգոհութիւն կը յայտնէ կրկնելով միշտ .

— Շատ կը խօսի :

Եւ այն կինը որ հարս և միանգամայն կեսուր է ,
առատուն հարսին կը դառնայ «Զիս չես սեպեր» կ'ըսէ
և երեկոյին կեսուրին կը դառնայ «Դուն ալ շատ կը
խօսիս կոր» կ'ըսէ :

Ի՞նչ գաղտնիք է այս :

Միթէ ամէն կեսուր շատախօս է :

Միթէ ամէն հարս անհնազանդ է :

Ո՛չ և ո՛չ :

Կեսուր մը կ'ստէ հարսն այն համեմատութեամբ
որով կը սիրէ անոր ամուսինը , այսինքն իր աղան .
և հարս մը կը թշնամանէ կեսուրն այն համեմատու-
թեամբ , որով կը պաշտէ իր այրը : Կեսուրը մաքէն
կ'ըսէ .

— Տղաս կարգուելէն ի վեր փոխուեցաւ :

Հարսն ալ իր ձեւերովը հասկցնել կը ջանայ

— Ամուսինս իր մօրը կը զոհէ դիս :

Առաջինն իր ամուսնական սէրը չափազանց կը
գանէ իր զուկին քով , երկրորդն՝ որդիական սէրն
իւր ամուսնոյն քով . ուստի .

— Զիս չըսեպեր :

— Շատ կը խօսի :

Կեսուրն և հարսը սէրը մէկ գիտեն , ամուսնական
կամ որդիական սէր չեն ճանչնար :

Կեսուրը կ'ուզէ որ զուակն աւելի զինքն սիրէ և
իրաւունք ունի՝ երբ մայրական սէրն իր ընդարձակ
նշոնակութիւնովը առնուի : հարսն ալ կը պնդէ որ
ամուսինն զինքը աւելի սիրէ , և յանցաւոր չէ՝ : Արդ-
էրիկ մարդու քով եթէ որդիական սէրը հաւաստ-
րակչութիւն ամուսնական սիրոյ հետ , հարսին և կեսու-
րին քով նախանձը գաղտնի կը մնայ . իսկ երբ ա-
նուշադրութեամբ կամ անխոհեմութեամբ շարժում ,
ձեւ մը ընէ այրն և յայտնէ թէ որդիական սէրը կամ

ստեղծանական սէրը յաղթանակը տարաւ՝ ներգոյնեցնու-
թիւնը կ'աւարուի :

Նախանձն է ուրեմն որ կը դրդէ կեսունն ու
հարող վարուելու այնպէս որպէս տեսանք : Երկուքն
ալ գովելի են ինծի համար , որովհետեւ ուր չկայ
նախանձ՝ սէր ալ չկայ : Այս այնքան ճշմարիտ է որ-
քան ճշմարիտ է թէ այն հարսը՝ որ չսիրեր իր տ-
մուսինը՝ թոյլ կուտայ անոր որ ուզածին չոփ սիրէ
իր մայրը՝ զոր ինքն ալ չառ կը սիրէ : Նոյնպէս այն
կեսունն որ պողած է իր զուկէն՝ թոյլ կուտայ որ
կրցածին չոփ պաշտէ իր կինը՝ զոր ինքն ալ կը
յարգէ որքան չյարգեր իր զաւակը : Նոյնպէս անհոգ
կամ իրենք զիրենք զուարճութեան տուած կեսունե-
րու և հարսերու մէջ նախանձը դուրսիւն չունի , վա-
սընդի զբօսանքի և զուարճութեանց անձնատուը՝ ժա-
մանակ չունին , ո՛չ մին և ո՛չ միւսը , հասկնալու հա-
մար թէ ոյրը՝ կի՞նն աւելի կը սիրէ թէ մայրը :

Նախանձոտ կեսունն ու հարսը գովելի են ըսի ,
որովհետեւ իրենց սիրոյն ստատկութիւնը կ'ապացու-
ցանեն , բայց գովելի չեն երբ ծայրայեղութեանց կը
գլխին :

Գիտեմ լուսնն պէս հարս մը որ օր մը կանուխ
ելած էր , կրակ չինած էր , և ամբողջ օրն ամառան
մը լաթը լուացեր էր , լաթերը փռեր էր , երբեմն
երբեմն վեր ելելով և կաթ սալով իր քառամսեայ
աղուն : Խեղճը մոռցած էր ճաշելու , և իրիկուան
դէմ գլխու ցաւ զգալով գլուխը բարձի վրայ կր-
թնցուցած էր : Այրը տուն կը դառնայ և կը հարցնէ
թէ ո՞ւր է հարսը :

— Հիմա հոս էր , չգիտեմ ուր գնաց :

Եւ կ'սկսի գործ տեսնել ինքնիրեն ըսելով :

— Հոգիս ելաւ այսօր :

Այրը կ'երթայ կնոջը քով և կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ կը պառկի :

— Յոգնեցայ , գլուխս կը ցաւի կոր քիչ մը . կը պատասխանէ :

Այրը կ'աղաչէ մօրն որ դեղ մի չինէ հարսին :

— Ի՞նչ ունի որ :

— Գլուխը կը ցաւի կոր :

— Բոլոր օրը բան չունէր , հիմա՞ բռնեց գլխուն ցաւը . շատ բան , շատ բան . . . երթամ սա կերակուրս նայիմ :

— Ինչ որ է , դեղ մը չչինե՞նք :

— Իրար մ'անցնիր , իրար մ'անցնիր , բան մը չէ ես , կ'անցնի , ես ալ իմին կէնճաւթեանս անանկ գլխու ցաւ մը ունէի . կէնճերուն գլուխը կը ցաւի քիչ մը . . . հէլպէթատէ կ'անցնի . . . սա սեղանը պատրաստեմ :

— Կ'երեւի թէ յոգնած է . . .

— Յոգնած . . . ես կը թողո՞ւմ որ հարսս յոգնի , բոլոր օրը ֆէրսն ֆէրսն պտտեցաւ . չօճուխին քանի մը կաոր լաթերը կար , անոնք լուաց կտրծեմ քի . . . ես ալ հարսս քեզմէ տաւի կը սիրեմ , գործի ելլայ նէ թող չեմ տար որ յոգնի . . . ինչո՞ւ պիտի յոգնեցընեմ , ես անիկա զաւակիս պէս կը սիրեմ . . . երթամ վարը քիչ մը ժողուըտեմ . . . տաէ՞թ է որ հարսը յոգնի . . . ի՞նչ ըրաւ որ պիտի յոգնի . . . ամա մարդկութիւն է . . . մարդուս գլուխը չցա՞ւիր . այսօր քիչ մը շտտկեկ պտտեցաւ նէ արիւնը գլուխ ելաւ զանէր . . . ի՞նչ ըսեմ ես . . . :

— Լիմօնի խապուխ կոպէի՞նք ճակատը կամ քիչ մը բաթաթէս :

— Ճանըմ իրար անցնելու ի՞նչ կայ , ես քեզի չափ չիյտե՞մ , յիսուն տարեկան կնիկ եմ , իմին ալ

Երբեմն գլուխս կը ցուէի, բայց բերանս չիմ բանար.
ամէն բան կ'անցնի . . . սիրտդ մի՛ հառցունեն, միս
բերի՞ր . . . :

— Թող տալու է ուր անանկ պառակի՞ :

— Պրծօլա կ'ուզէիր կոր նէ :

— Օ աը քօլօնեը չունի՞նք :

— Օ աը քօլօնեը պրծօլա կ'ըլլա՞յ :

— Գլուխը չփէինք :

— Պրծօլայո՞վ :

— Ո՛ւֆ, մայրիկ, չես հասկնար կոր, օ աը քօ-
լօնեով հարսին ճակատը չփինք :

— Ծանրմ ի՞նչ ունի հարսին ճակատը : Աստուած
չընէ, վատեղաւոր՝ բան մը ըլլայ նէ դեղ չե՞մ ընէր,
Երթամ նայիմ անգամ մը :

Հարսին քովը կ'երթայ և կը դառնայ :

— Մաշտկա՛հ, բան մըն ալ չունի կէնճը, սանկ
բտր մը ցաւ կայ գլխին մէկ կողմը . . . Ելաւ, կ'ու-
զայ կոր . . . մարդը խենդ կը դարձնէք, ճանրմ :

Կը ճանչնամ նսեւ յիսնամեայ և գէր կիսուր մը
որ օր մը սանդուխէն իջած ատեն սխալ քայլ մը կ'առ-
նէ և սանդուխէն վար կը գլորի. ո՞ջ թեւը կը ցաւցնէ
այնպէս որ չկրնար վեր ելնել, ճակատը և քիթը քարի
զարնուելով կը ճեղքուին :

— Ծանրմ, ինչո՞ւ խենդի պէս կ'իջնաս, քա վո՛յ
պանա, ելի՛ր, բան չկայ, բան չկայ, կ'ըսէ հարսը և
կ'օգնէ կեսուրին որ կանգնի :

— Վո՛յ թեւա . . . , վո՛յ ճակատա . . . , վո՛յ գլուխա . . . :

— Կամաց կամաց ելիր ուր նորէն չիջնաս . . . քա
վո՛յ պանա . . . մարդս կոխած տեղը չնայի՛ր, քիչ
մը հաց ծամէ գիր ճակտիդ ու գլխիդ վրայ, բան
մը չէ . . . :

կեսուրը կը հասեցնէ բաղձոցին վրայ և կ'երթայ
բոճեկն շինելու :

Այրը կուգայ :

— Ի՞նչ եղեր ես, մայր :

— Մի՛ հարցնէր, զաւակս, մի՛ հարցնէր :

— Ի՞նչ կայ :

— Մաղ մնաց որ կը մեռնէի կոր :

— Ի՞նչ եղաւ :

— Մայրդ մեռած պիտի գտնէիր այս իրիկուն :

— Ինչո՞ւ :

— Սանդուխէն վար գլորեցայ քարերուն վրայ :

— Տէր ողորմեա՛, տէր ողորմեա՛ :

— Թեւս վեր չեմ կրնար կոր աւանել, կտարեցի՛,
ի՞նչ ըրի չիյտեմ :

— Գըրըքճի մը կանչեցի՞ք :

— Հիմա նոր ինկայ :

— Հարսը ո՞ւր է :

— Սենեակն է :

Այրը կ'երթայ կնոջը քով :

— Մայրս վարը կը շարչարուի կոր, դուն հասեր
քոջէ կը շինես կոր :

— Ի՞նչ եղեր է որ... ոտքը սահեցաւ քիչ մը եւ
կամոցուկ մը նստաւ :

— Գլուխը զարկեր է :

— Մարդս գլուխը չգտնե՞ր, ի՞նչ կ'ելլէ անկից :

— Ճակատէն արիւն կը վաղէ կոր :

— Մարդ չէ՞, ճակատը չգտնե՞ր տեղ մը... ես
գտրկած չունիմ... դուն գտրկած չունի՞ս, ... ան
գտրկած չունի՞ :

— Թեւը չկրնար կոր շարժել :

— Մարդ չե՞նք, թեւերնիս ալ կը գտրնենք ոտ-
քերնիս ալ, բայց մայրերը շատ կը սիրուին, կ'նիկ-

ները չեն սիրուիր . . . նալլէթ ըլլայ, թիւս ալ
փախցուցի :

— Խըրըխճի մը կանչենք :

— Ես չեմ խառնուիր, չառ սասկ ունիս նէ
խարճէ :

— Անանկ ձգենք որ տանջուի՞ խեղճը :

— Խեղճ . . . խեղճ . . . ի՞նչ խեղճութիւն, . . . վա՛հ
զալալը . . . խեղճ է եղեր . . . ի՞նչ է եղեր . . . ճա-
կաւը արիւններ է եղեր . . . ի՞նչ զօռ բան . . . վա՛հ
հալրում . . . կ'ոսպես նէ քիչ մը լաց . . . օ՛հ հա՛,
բօխի մը կանչէ, խըրիւճի մըն ալ կանչէ, քանի մը
հառ ալ գեղազործ կանչէ, երկու երեք հառ ալ կնիկ
բեր որ հիւանդը նային . ծանր է խեղճին վիճակը, այս
գիշեր կը հանէ չհաներ բան մըն է :

— Հիչ բան մը չունի՞ :

— Չունի հա՛, անիկա նազ կ'ընէ քիզի, ամէն
մարդ կ'իյնայ . . . տա ալ բան մը չէ հա . . . ճակատը,
գլուխը օխալըն հացի մէջ խօթելու է, արիւնը կտրի,
խըրըխճին պարիթ է հիմա, թիւը պառ ջուրին մէջ
դնելու է, քանի մը ժամէն կ'անցնի իրար անցնելու,
չուարելու բան չկայ, նստինք կերակուրելիս ուտենք
և երթանք :

— Ո՞ւր :

— Խօսք չտուի՞նք փերսն հանըմին :

— Այս գիշեր չենք երթար, ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր :

— Ինչո՞ւ չերթանք, ի՞նչ կայ փառք Աստուծոյ .
խօսք տուինք, չերթալ կ'ըլլա՞յ, ամօթ է նէ . . . ի՞նչ
կ'ըսեն մարդուն :

— Այս գիշեր թող մնայ :

— Նալլէթ ըլլայ . . . ան ալ գտաւ իյնալու օրը .
սպասեց, սպասեց ու այսօր ինկաւ, մոխսուս ինկաւ որ
չերթանք :

— Խննթեցա՞ր :

— Ինչո՞ւ խննթեամ , շատ ալ խելացի խօսք է
ըսածս :

— Այս կնիկը ո՞վ պիտի նայի այս գիշեր :

— Նայելու ի՞նչ ունի որ . . . երթամ նայիմ ան-
գամ մը :

Կեսուէրօջը քով կ'երթայ :

— Մաշուլտճ , բան մ'ալ չունիս . . . նաովզերդ աղէկ
են . . . կարծեմ քիչ մ'ալ վրայ ես եկեր . . . ինչու
եարամիչ է եղեր քեզի , ելիր հացերնիս ուտանք չէ՞ք
չնորհք :

— Ես չեմ գար , դուք կերէք :

— Դուն չես գար նէ՛ մենք ալ չենք ուտեր :

— Կ'աշխատիմ դալու :

Հարսը էրկանը կ'երթայ :

— Աչքդ լոյս . . . սիրող հանդիստ թող ըլլայ ,
կերակուրի պիտի իջնայ . . . սա շապիկդ փախէ որ
երթանք , գէրէ Բեքրոն հանձմին սիթէմը մօիկ ընե-
լու վախիտ չունիմ :

Կը տեսնէ՞ք , ո՞ հարսեր և կեսուէրներ , ո՞րքան
ծայրայեղութեանց կը մղէ զձեզ սէրը :

Պօղոս առաքեալ հարսի և կեսուէրի յարաբերու-
թեանց վրայ բան մը չէ գրած , բայց եթէ ողջ ըլլա՞ր՝
այսպէս պիտի խօսէր . Կեսուէրնե՛ր , սիրեցէք ձեր հար-
սերը՝ ձեր դուռտներուն պէս :

Հարսնե՛ր , հնազանդ լերուք ձեր կեսուէրներուն որ-
պէս ձեր մայրերուն :

Այո՛ , այսպէս պիտի խօսէր , բայց դարձեալ մօիկ
ընող չպիտի ըլլար , որովհետեւ ինչ որ շիւղ կը տես-
նէ մայր մը իւր աղջկան աչքին մէջ , դերսն կը տեսնէ
իւր հարսին աչքին մէջ , և այն յոտկութիւնն զոր
առաքինութիւն կարծէ աղջիկ մը իւր մօրը վրայ ,

մոլութիւն կ'երեւայ երբ տեսնուի իր կեսուրին վրայ :

Խնչպէս հաշտեցնել ուրեմն հորսը կեսուրին հետ :
Ըստ մեզ երեք միջոց կայ :

Առաջինն է չկտրագուիլ :

Երկրորդն է առաւօտները մօրը զանգատիլ իր կնիկէն և երկոյնները կնոջը գանգատիլ մօրմէն :

Այս միջոցը ձեռք տաւծ են արդէն տմէն այն այրերը որոնց տունները հարս ու կեսուրի կռիւ կայ :

Երրորդն է եալմա բռնեցնել սուներ և այնքան զործ տալ որ կուռեկու ժամանակ չզոննին :

Այս միջոցն ալ արդիւնաւոր եղած է :

Բայց ըստ մեզ տմէնէն լաւագոյն միջոցն է որ հարսը տշխտտի կեսուրը յարգելու , և կեսուրը ջանայ հարսը սիրել : Բայց տմէն պարտաւոյի մէջ հարսը պարտաւոր է զինքը սիւցնել , որովհետեւ մեզմէ մեծերուն հնոգանդութիւն և յարգանք պարտինք , ինչ որ ալ ըլլան անոնց թերութիւնները :

Այսօր այսչափ , ուրիշ անգամներ նորէն պիտի խօսիմ ձեզ այս նիւթին վրայ , վասնզի հարս և կեսուրի գիտութիւնը քանի մը դասերով տառնդել կարելի չէ :

Ամէն բան իր ժամանակին

Ամէն բանի ժամանակը կայ, կ'ըսէ ժողովողը :
 Ժամանակ խնդալու, ժամանակ լալու, ժամանակ
 խօսելու, ժամանակ լսելու, ժամանակ քննադատելու,
 ժամանակ արթննալու : ժամանակ աշխատելու, ժա-
 մանակ հանդիշելու, ժամանակ կարելու, ժամանակ
 քակելու կարեկաւորքը, ժամանակ պաշտելու, ժամանակ
 զրօնելու :

Շատ իրաւունք ունի ժողովողն, որուն կարծեաց
 ո՛չ միտքն հակառակ քուէ չեմ տար, այլ նաեւ ըստ
 ուժովս կը համակերպիմ, և մեր ընտանեաց մէջ տա-
 րածելու նպատակաւ այս ճշմտաստեթիւնն՝ կը կրկնեմ
 թէ՛ ամէն բանի ժամանակը կայ, ժամանակ կուտե-
 լու, ժամանակ հաշտուելու, ժամանակ սպասուէին
 ծեծելու, ժամանակ շփելու, ժամանակ ամուսինն
 կործանելու, ժամանակ ամուսինն կանգնելու, ժամա-
 նակ ձեր թեւերն, ուսերն ու կուրծքերն արդոյ հա-
 տարակութեան ցոյց տալու, ժամանակ ձեր թեւերն,
 ուսերն ու կուրծքերն արդոյ հասարակութենէն ծած-
 կելու, ժամանակ պարելու, ժամանակ սեղիղ քաղելու,
 ժամանակ սուա խօսելու, ժամանակ ճշմարիտ խօսելու,
 ժամանակ հաղուելու, ժամանակ հաղուելու, ժամանակ
 պճնատէր ըլլալու, ժամանակ պարզատէր ըլլալու, ժա-
 մանակ կերակուր եփելու, ժամանակ կերակուրը կեր-
 ցընելու, վերջապէս ժամանակ ամէն բանի, որ կ'ըսէ
 ժողովողը, որ կ'ըսեմ նաեւ ես :

45343 64

A 41642

Ներկեցէ՛ք ինձ ուրեմն հարցնել ձեզ , ո՛ր ախիտուք , թէ ունի՞ք դուք ձեր տուններուն մէջ մէկ մէկ ժամանակացոյց որուն մէջ նշանակուած ըլլան ձեր աշխատելու և հանգչելու ժամերը , քնանալու և արթննալու ժամերը , խնդալու և լալու ժամերը :

Երկրորդ անգամ ներկեցէ՛ք ինձ պատասխանել ձեզ թէ չունի՞ք ասանկ ժամանակացոյց մը : Թերեւս ձեր մէջ գտնուին կանայք որ ունենան , բայց ես տեսած չեմ , և ասոր համար ուղիղ ներսումն կը խնդրեմ :

Դուք շատ անգամ կը խնդաք լալու ժամանակ , կը պարէք քալելու ժամանակ , կը քնանաք արթննալու ժամանակ , կը հանգչիք աշխատելու ժամանակ : Աչքովս տեսած եմ աիկին մ'որ աստուծոուն կանուխ տանը բռնի մէջ աթոռ մը գրկած բօլբա կը խողար , և որ զիս տեսնելուն պէս ամեն դուռը ուժով դոցնց ծռռ ծռռ նայելով ինձ : Նայալէս հանդիպած եմ աիկնոջ մը որ փողոցին մէջ քալելու ժամանակ վալսի քայլեր կ'առնէր : Չէ՞ք տեսած խեղճ էրիկն որ սեղանին տուփէ կը սպասէ պատրաստքաղ ի ձեռին , որպէս զի կինն իր պզտիկ տղան շորերը լուայ , լնցունէ և հաճի վեր ելնել կերակուր ուտելու համար : Չէ՞ք տեսած պզտիկ տղու մը ճիչն ու աղաղակն որ լսլով կը ճաթի , կը մարի՝ սպասելով որ մայրը մտերը շտկէ ու բարհաճի կաթ առլ : Չէ՞ք հանդիպած կնոջ մը՝ որ գլխարկ գնելու կ'երթայ ասն մէջ մինակ թողլով էրիկն որ քիֆովսէ բռնուած է : Չէ՞ք տեսած քնաւ աիկին մ'որ կէս օրին գիշերաղցեստով , այսինքն պառկելու հագուեստով , նստած է պատուհանին տուփէ : Բայց ո՛ր մէկն ըսեմ... և այս ամէն անկարգութիւններն ո՛չ ապաքէն յառաջ կուգան ժամանակացոյցի մը պակասութենէն :

Արդարեւ կան կանայք որ ունին ժամանակացոյց ,

բայց այս ժամանակացոյցին վրայ ալ կամ պարել գըր-
ւած է կամ երգել կամ խմել կամ ուտել կամ պառ-
կիլ կամ պոռթիլ, և լաւ էր ընտել ժամանակացոյց
չունենալ քան թէ տաանկ ժամանակացոյց մը :

Մտիկ ըրէ՛ք :

Թորոս աղան իր սիրելի բարեկամներէն մին առնը
կը հրաւիրէ մէկ տեղ ընթրիլու համար : Յարէթ ա-
ղան, այս էր բարեկամին անունը, չմերժեց հրաւերը :
Երկու բարեկամները մէկտեղ առն կ'երթան, ժամը
մէկուկէսին (ը . թ .) :

Ապտառէին՝ որ դուռը բացած էր, կ'առաջնորդէ
հիւրը ընդունելութեան սենեակը, ուր չուշտար
մանել նստել Թորոս աղան : Սենեակն ընտիր կարտսի-
ներով կահաւորուած է : Անգղիական գորգ մը փռուած
է, որուն վրայ դրուած է, դէպի դրան կողմը, մուկի
խափան մը և տման մը, թաւիչով ծածկուած երկու
բազմոցներ՝ որոնց միւսն վրայ դրուած է Թորոս աղա-
նին գիշերուան սկուֆան, հեքարին, ձեռքի պղտիկ
հոյսի մը և պլնձե քաղաք մը, ջուրի սրուակ մը,
խակ միւսին վրայ կը տեսնուէին պեղիկի թուղթեր, և
քանի մը աթոռներ : Երեսուէ ընտիր սեղան մը դրուած
է բազմոցին վրայ՝ նոյնպէս թաւիչով ծածկուած : Քօն-
սօլին վրայ կ'երևան երկու ծաղիկի անօթներ, մար-
մարիոնէ պղտիկ արձաններ, խահաւէի դաւաթներ,
աղու քանի մը շորեր և վարախքներ, քիւռնիւր մը,
երկու սանար, անուշահոտ օճառ մը քառակուսի, շիշ
մը լովմնոտ, ձուկի պղտիկ կասկարա մը և զոյգ մը
աղու կօշիկ : Այս տեսարանը կը յիշեցնէ ինձ առն մը,
զոր նկարագրած եմ պճնասիրութիւն անուն նամակիս
մէջ :

— Ի՞նչ վիճակ է այս, պօռոց Թորոս աղան սպա-
սուհեոյն :

— Սենեակը պիտի աւելի, ուրիշ դործի կանչեցին,
չկրցի շտկել:

— Տիկինը ո՞ւր է:

— Շրջազգեստին բռնումն տալու համար մօտիս-
թռային գնաց:

— Սօֆին ո՞ւր է:

— Իւթիւ կ'ընէ կոր:

— Աղաւնին ո՞ւր է:

— Կը հագուի կոր:

— Մայրս ո՞ւր է:

— Աօթադիրքը կը կարգայ կոր:

— Շուտ րբէ', շտկէ սա տեղը:

Կարմրեցաւ Թորոս աղան և Յարէթ աղայէն նե-
րուսն խնդրեց:

— Ներեցէ՛ք, Յարէթ աղա:

— Ի՞նչ կայ ներսու

— Ներուսն կը խնդրեմ:

— Ներուսն խնդրելու բան չկայ, առն է, ամե-
նուս ալ տունը տասնեկ բաներ կ'ըլլան, թո՛ղ որ բան
մ'ալ եղած չէ: Պիտի աւելե եղեր, վերջը ուրիշ դործ
եղեր է, ձգեր է...

— Ասանկ ալ անկանոնութիւն...

— Անկանոն բան մը չկայ, Թորոս աղա', հան-
դարեցէ՛ք:

Ապաստէին կարելի եղածին չափ շուտով շտկեց՝
չտկրած և աւելորդ բաները դուրս հանեց:

— Շուտ րբէ', դնո՞ւ օղի բեր չիչ մը, հրամայեց
Թորոս աղա սպասուէնէն, երբ սա վերստին մտաւ
սենեակը:

Ապաստէին գլուխը ծռելով դուրս ելաւ:

— Զարմանալի սպասուէի մ'է, ցնդած է, ապո՞ւշ

է, ի՞նչ է... չիլտեմ, ըստ թորոս աղան, սպասուհւոյն վրայ բռնաւորել ուղեւորվ յանցանքը :

— Շատ դժբ ունէր խեղճը... չէ կրցած չտկել սենեակը : Բայց, կ'աղաչեմ, մի՛ նեղուիք, եղածը մեծ բան մը չէ :

— Բայց ես կ'ուզեմ որ ընդունելութեան սենեակ մը պահուելու է միշտ այնպիսի վիճակի մը մէջ որ պատճառ չտայ տան տիրոջ բարկութեան :

— Չեմ ըսեր թէ, իրաւունք չունիք, բայց վերջապէս տաւն է, տառնկ պզտիկ բաները թերութիւն չեն համարուիր :

Սպասուհւոյն օղին բերաւ :

— Աս ի՞նչ շիշ է... սա հանքային ջուրին չիշն է... եսնոսի շիշ :

— Այո՛, օղիի շիշին մէջ տաջի օր քիչ մը հինա եաղի տալինք չօճուխին համար աէ, շլուացինք ստահ, անոր համար... :

— Տէր ողորմեա՛յ... տէր ողորմեա՛յ... :

— Վշտա չունի, թորոս աղա, սա ալ շիշ է, ան ալ շիշ է, բոա Յարէթ աղան :

— Անանկ է ձեր բաղդէն է որ այսօր տառնկ անվայել բաներ կ'ըլլան կոր... :

Այս միջոցին մայրը ներս մտաւ, սովորական բարեւոր փոխանակուեցան :

— Հոգեմեք, Յարէթ աղա, տաէ՛ք նոյնք, ըստ թորոս աղան, գաւաթն Յարէթ աղային հրամայեցնելով :

Յարէթ աղան, գաւաթը տաւ, չրթանցը դըպցուց, վարանեցաւ խմելու, լայց իւր վարանումը ջանաց ծածկել թորոս աղային :

Թորոս աղան որ սովոր էր ի մի ումպ պարպել օղիի գաւաթը, մէկտնց բերանը պարպեց օղին ու

հաղալով , քիթը բերանը ծանակելով , թքնելով
պօռուց :

— Աս կո՛ղ է , կո՛ղ . . . :

— Այո՛ , ինձի ալ անանկ եկաւ , յարեց Յարէթ
աղան :

— Հասկցա՛յ , հասկցա՛յ , նետուեցաւ մայրը , կար-
ծեմ որ առջի օրը կազի թէնէքէն շիշերու մէջ պար-
պեցին , պինդիկին մէջ կտոր մը օղի կար , պզտիկ
շիշի մը մէջ լեցուցին ու աւելցած կազն ալ պինդի-
կին մէջ դրին , կարծեմ ան պինդիկէն լեցուցեր , բե-
րեր է , սերտեմ աղջիկ . . . է , կաղը վնասակար բան
մը չէ ետ . . . կուրծքի և հազի աղէկ է եղեր , կ'ըսեն
կոր բժիշկները :

Թորոս աղան հաղալով , թքնելով դուրս վա-
զած էր :

Թորոս աղային մայրը ապաստէին կանչեց , քիչ
մը չախեց :

Ապաստէին ինքզինքը արդարացուց բռնելով թէ՛
մտքէ չէր անցնէր որ օղիի շիշին մէջ կազ լեցուցած
ըլլային :

— Դուն անանկ բաներու մի՛ խառնուիր , պօռուց
Թորոս աղային մայրը յետոյ :

— Պզտիկ շիշին մէջ օղի կոյ , գնա՛ բեր :

Ապաստէին գնաց և չուտ մը վերադարձաւ յայտնե-
լով թէ՛ շիշին մէջ արդարեւ կար քիչ մը օղի , բայց
այն օղիով երկու օր առաջ աղուն կանակը չփեր էին
պղպեղով :

— Քոնեաք բերէ՛ք ուրեմն , հրամայեց Թորոս
աղային մայրը :

Քոնեաքը բերին :

Թորոս աղան ալ ներս մտաւ :

— Կոկորդա երեցաւ , ըսաւ հաղալով :

— Բան մը չէ կ'անցնի, պատասխանեց Յարէթ աղան քօնեաք մը խմելով։

Թորոս աղան և հիւրը քանի մը դուռաթ քօնեաք խմեցին և տան տիկնոջ հրաւերին վրայ սրահ ելան ուր դրուած էր սեղանը։

Բազմեցան սեղանը, բայց Թորոս աղային տիկինն որ նոր եկեր էր, և երկու աղջիկները չէին երեւոր։

— Տիկին, պօռաց Թորոս աղան, ձեզի կ'սպասենք կոր, վար իջէք։

— Գլխարկս կը հանեմ կոր, կուգամ կոր... պօռաց տիկինը վերէն։

— Լուսիկ, չգա՞ս։

— Պօթիկիս կապը կը քակեմ կոր, կուգամ կոր։

— Աղաւնի, ո՞ւր ես։

— Միտս իւթիւ կ'ընեմ կոր... լմեցայ... կուգամ... ինծի մի՛ սպրտէք։

Թորոս աղան կը նեղանայ, բայց հիւրին առջեւ չուզեր իւր նեղութիւնը յայտնել, մանաւանդ թէ՛ տրդարացնել կը ջանայ կինն ու աղջիկները ըսելով։

— Մեր տիկինը հաղուսաները մաքուր պահելու մտին մէկ հատիկ է, փողոցի հաղուսաները չաղատակու համար, տան մէջ ուրիշ հաղուսա կը հագնի։ Լուսիկն ալ բնա նէ՛ ճաշակով կը հաղուի, անոնկ սորաօր աղջիկներէն չէ, աղէկ ալ կը վայելցնէ։ Աղաւնիին գտլով՝ աշխատասէր աղջիկ մ'է, վայրկեան մը պարտապ չմտար, քո՛ աղջիկ, կ'ըսեմ երբեմն, նստէ՛, քիչ մը շունչ տ'ու, որո՞ւ կ'ըսես, կ'աշխատի ու կ'աշխատի։ Ի՞նչ պիտի ընես, ծնունդնին տասնկ է։ Ես ալ կը նայիմ որ աղէկ յատկութիւններ ևն տանք, քերտնս չեմ բռնար։

— Իրաւունք ունիս։

— Էյ տիկին, շուտ ըրէ՛, պօռաց նորէն Թորոս

աղան, քիչ մ'ալ վերջը փոխուէ՛, հաղուսաներդ չին
աղատար :

— Շրջադգեստա կը փոխեմ կոր, լմնցայ . . .

— Սօֆի՛, Սօֆի՛ :

— Վրոսա ֆուչալումիչ կ'ընեմ կոր . . . կու գամ
կոր . . .

— Աղաւնի՛, յոգնեցար աղջիկս, յոգնեցար, մեղք
ես, եկո՛ւր . . .

— Լմնցայ հայրի՛կ, լմնցայ, հիմա կուգամ :

— Զիյանն որ հիւր կայ, անոր համար քիչ մ'ալ
անհոգ կը վարուին կոր . . . հրամեցէ՛ք, Յարէթ աղա,
հրամեցէ՛ք, մենք սկսինք ուսել, անոնք ալ կուգան :

— Շտա աղէկ :

Թորոս աղան, մայրն ու հիւրը սկսան ուսել :
Թորոս աղան երբեմն երբեմն բարձր ձայնով կը կան-
չէր կիներն ու աղջիկները որք միեւնոյն պատասխան-
ները կուտային : Կշտացան, սեղանէն ելան, լուսոց-
սեւցան, սրբոսեցան, ընդունելութեան սենեակը
մտան-

Մէկ ժամէն սպասուէին խահուէ բերու :

Թորոս աղան պօռաց .

— Տիկին, եկուր խահուէդ խմէ :

— Կերակուր կուտեմ կոր, հիմա կուգամ :

— Լուսիկ, խահուէդ պաղեցու :

— Տէր ողորմեա, հիմա նստայ սեղան :

— Աղաւնի՛, խահուէդ չպիտի՞ խմես :

— Պատառ մը հաց չուտե՞մ, մեղայ :

Յարէթ աղան Թորոս աղային նեղուիլը զգալով,
քիչ մըն ալ կը նստի ու կը մեկնի :

Թորոս աղան որ բարկութեանը ժամանակ չու-
ղեր կնոջը դիտողութիւն ընել՝ կ'երթայ պառկելու
միշտ պօռալով :

— Պառկելու ժամանակ է, ելէ՛ք պառկեցէ՛ք:

— Խառնէնիս չի խմի՞նք:

Թորոս աղան կը պառկի: Առաւօտուն իւր սովորական ժամուն կ'արթննայ, քիֆն տակէն մուտաւով, տակաւին կը քնանան կոր:

Մինչեւ կէս օր կը քնանան տիկինն ու աղջիկները: Երեկոյեան տուն կը դառնայ Թորոս աղան: Կ'առանձնանայ կնոջը հետ և կ'սկսի դիտողութեան:

— Ի՞նչ էր երէկ գիշերուան խայտառակութիւնը, խաղք եղայ հիւրին տեղեւը...

— Խաղք ըլլալու ի՞նչ կայ:

— Հիւրին սենեակը տակն ու վրայ էր:

— Իմացայ, կ'ուլէր կոր, ուրիշ գործ ելաւ, տնանկ ձգեց... խաղք ըլլալու բան չիկայ ասոր մէջ:

— Բուրկաթիֆի չիշով օղի բերին:

— Ի՞նչ վնաս ունի եղեր, հինա ետղի կար օղիի չիլին մէջ, անոր մէջ դրեր են:

— Աղէկ ա՛, ինթիքանի մէջ լեցնէիք գոնէ և տնով հրամցնէիք:

— Կէնէ մի՛ պաշլայէր, Աստուածդ սիրես:

— Բերածնին գոնէ օղի՞ ըլլար, կա՛ղ բերին, կա՛ղ...

— Էյ սխալմունք է, ամէն տունի մէջ կ'ըլլայ, պիւթիւն պարապ խօսքեր են տառնք:

— Այնուհետեւ կերակուրի կ'սպասենք չէք գար:

— Գործ ունէինք... կերէք կ'ըսենք կոր ձեզի, ինչո՞ւ կ'սպասէք, մենք ալ անօթի չ'մնացինք ո՛ր, մենք ալ կերանք... տսանկ պարապ բաներու համար բարկանալու սիրտ ալ ունիս, կը զարմանամ քու վրադ...

— Խառնէի սպասեցինք չեկաք:

— Կերակուր կուտէինք կոր:

— Պառկեցէք կ'ըսեմ, չէք պառկիր:
— Խահուէ կը խմէինք կոր:
— Արթնցէք կ'ըսեմ, չէք արթնար:
— Կը պառկէինք կոր:
— Շատ տղէկ, իրաւունք ունիք:
— Դուք իրաւունք ունիք, դուք... յանցաւորը միշտ մենք են:

— Խաղք ու խայտառակ եղայ:
— Բան մ'ալ չեղար:
— Դոնէ՛ հիւրը պատուելու համար պարտուար էիք սեղանը նստիլ:

— Մէյ մ'ալ ս'վ պիտի տեսնէ անոր երեսը, հոգս է հառար:

— Կերակուրի ժամանակ իւթի՞ւ կ'ըլլայ, կերակուրի ժամանակ չրջազգեստ բրօժաւ կ'ըլլայ, կերակուրի ժամանակ հագուելի կ'ըլլայ:

— Ամէն օր չէ՛ հա, տարին անգամ մը պառտահար է:

— Մէյ մ'ալ չեմ ուզեր որ ասանկ անդայեւ բռններ ըլլան:

Թորոս աղան մի և նոյն դիտողութիւնները կ'ընէ նաեւ աղջիկներուն, որ կը խոստանան ուրիշ անգամ չգանուիլ նմանօրինակ թերութեանց մէջ:

Տարակոյս չկայ թէ երբ ամէն դօրժ ժամանակին կատարուի, ասանկ անտեղութեանց սեղի չարուիր: Ամէն էրիկ մարդ ունի իր ժամանակացոյցը, իրենց վաճառատան մէջ, որպէս ամէն պատիկ աղայ վարժարանի մէջ, իւրաքանչիւր կ'ընն ալ ուրիշն ունենալու է իր ժամանակացոյցը, որովհետեւ ինչպէս ըսինք, ամէն բանի ժամանակը կայ, պատիկ խոստրում մը մեծ խոտորումներու կը ասնի զձեզ: Չմոռնանք յիշելու թէ՛ ինչպէս որ խնդալու ժամանակը

կայ, լսելու ժամանակը կայ, տփալէս ալ հինաւ ետղիի շիշը կայ, օղիի շիշը կայ և կողի շիշը կայ: Ժամանակացոյցին քովը կանայք պարտաւոր են կախել նստել մէյ մէկ շիշացոյց, որովհետեւ ամէն բանին տեղն ալ կայ, թէ և ժողովուրն այս մասին լռութեամբ անցած է:

Դ.

ԱՆԿՈՂՆՈՅ ԿՌԻԻ

— Հարսը ինչպէ՛ս կ'երթայ կոր, մայրիկ, ըսկոս՞ւ գործ տեսնել:

— Չըսկսաւ տակաւին, աղաս:

— Ըսել է որ սանը բոլոր գործերն ալ քու վրայդ են:

— Այո՛:

— Ի՞նչ պիտի ընենք ասանկ:

— Կամոց կամոց պիտի վարժուի հարկաւ, աղաս, դեռ չորս ամսու հարս է, կերպով մը հասկցնելու է իրեն որ ինքն ալ աշխատի քիչ մը:

— Չաշխատիր կոր, մայրիկ, գիշեր մը չելաւ անկողինները ձգելու:

— Օր կ'ըլլայ որ կը ձգէ:

— Մայրիկ, քեզի բան մը ըսեմ, այս գիշեր դուն մեր սենեակը կուգաս անկողինները ձգելու. ես քեզի կ'ըսեմ. Մայրիկ, կը վայլէ՞ որ դուն ձգես մեր անկողինները. դուն ալ ի՞նչ փեսա ունի կ'ըսես. ես ալ չեմ թողուր և կ'ըլլեմ անկողինները շինելու, դուն

ինծի կ'ըսես : աղտա , յոգնած դադարած եկեր ես , կրնա՞ն
անկողին շինել , թո՛ղ ինծի շինեմ : Ես թող չեմ ստոր
որ դռն շինես , դռն ալ թող չեմ ստոր որ ես շինեմ :
հարմն է կելլայ ու կը շինէ . ինչպէ՞ս է տա ճամբան :

— Աղէկ է , բայց տա ճամբան բաց է , բացէ
ի բաց հարսին հրամայել է որ անկողինները շինէ : Ես
չեմ ուզեր որ հարսս վերաւարուի : Այս ճամբով հարսը
հարկաւ կ'ելլէ կը ձգէ անկողինները , բայց կը
վշտանայ :

— Վշտանալու ինչ կայ , բռնիդտէն պիտի հաս-
կըցնենք որ . . . :

— Ասոր բռնիդտէնը կտո՞՞մի ես , ես կ'ուզեմ
որ հարսս ինքնիրմէն սոյգը քնէ ու աշխատի :

— Եկո՛ւր փորձենք անգամ մը , վշտանայ նէ
սիրաը կ'աւանդէ :

— Շատ աղէկ , աղտա :

Գիշեր կ'ըլլայ . այր ու կին կը քաջաւին իրենց
սենեակը : Տղուն մայրը ներս կը մտնէ ու կը պտտ-
րատտուի անկողինները ձգելու :

Խաղը կ'սկսի :

— Ի՞նչ պիտի քնես , մայրիկ :

— Անկողինները պիտի ձգեմ :

— Կը վայլէ՞ որ անկողինները դռն ձգես :

— Ինչո՞ւ չպիտի վայլէ , դուք իմ զաւակներս էք :

— Զըլլոր , ես կը ձգեմ :

— Շուկայէն յոգնած դադարած եկեր , մեղք չե՞ս ,
աղտա , ես կը ձգեմ :

— Ո՛չ , չըլլոր :

— Ինչո՞ւ պիտի չըլլայ :

Հարսը կտատրեալ հանդիսատես է :

— Իրաւ որ կը բարկանամ .

— Դռն ձգես նէ ես կը բարկանամ :

— Ինչո՞ւ ասանկ կը խօսիս , մայր :

— Շինեմ նե՛ ձեռքերս տշրնմիչ չըլլոր ա՛յ . պարտապ նստելէն ի՞նչ կ'ելլայ , ես կը ձանձրանամ պարտապ նստիմ նե՛ :

— Ե՛ս ալ կը ձանձրանամ , սա պարտապ նստող կիները չե՞մ տեսներ մի՛ , շատ գէշ կ'ըլլամ :

— Ամէն բնութիւն մէկ չէ՛ , տղաս :

— Մայրի՛կ , թո՛ղ տուր , արդէն բարեկութիւն ունիմ , բերնէս ծանր խօսք մը պիտի փախցնեմ :

— Ի՞նչ խօսք պիտի փախցնես :

— Մինչեւ այսօր սիրտդ վիրաւորած չեմ , չեմ ալ ուզեր վիրաւորել , թո՛ղ տուր որ շինեմ :

— Թող չպիտի աամ :

— Հետե՛ գէշ պիտի վարուիմ , մայր . տեղդ նստէ՛ :

— Զպիտի նստիմ :

Հարսը՝ ոտքի ելլելով .

— Ի՞նչ կուի կ'ընէք , կը վայլե՞ որ աղայ մը իր մօրը հետ այսպէս վարուի :

— Ապրի՛ս , հարսս :

— Մօր մ'ալ չվայլեր իր զուկին հետ խստութեամբ խօսիլ :

— Անանկ է ետ , պատասխանեց այրը :

— Կուի բնելու պէտք չկայ :

— Ապրի՛ս հարսս :

— Երկուքնիդ ալ տեղերնիդ նստեցէ՛ք , կ'ըսէ նոր հարսը :

— Այդ ուրիշ :

— Հիմա ըսիմ ձեզի , չարաւտիկեց հարսը , ասանկ ոչինչ բաներու համար կուի ընելը ամօթ բոն է , տեղը չկայ , եւ որպէս գի տնգամ մ'ալ չկրկնուին ասանկ կուիներ , գիւրին միջոց մը պիտի տառջարկեմ

ձեզի, միջոց մը որ պարտաճանաչութեան վրայ հիմնուած է: Ի՞նչ մեղքս պահեմ, չվայելի որ կեսուրս տմէն իրիկուն հաս դայ ու մեր անկողինը շտկէ, քեզի ալ չի վայելի: չխօսին ալ ոս է. տմէն քան վայելում մը ունենալու է. ուստի կուտաճարկեմ որ գիշեր մը գտն ձգեմ, գիշեր մը մայրդ:

— Գիշեր մը ես, գիշեր մը մայրս, հարցուց տմուկներ:

— Անտնկ չէ՞ մի ես. այս գիշեր դուն ձգելու ես:

Կեսուրը կտմաց մը կ'ելլէ սննեակէն, և այրը կ'սկսի անկողինները ձգել: Այս միջոցին կինը կը մեղադրէ այրը՝ մօրը հետ կռիւ ըրած ըլլալուն համար, և քաղաքավարութեան հակառակ կը դանն անոր ընթացքը:

Առաւօտ կ'ըլլայ:

— Սիրելի հարսս, երէկ գիշերուան ըրածդ քիչ մը դպաւ ինծի:

— Դպա՞ւ մի ես քեզի թէր ելայ նէ:

— Ի՞նչպէս թէր ելար:

— Չխօսէի նէ տմէն գիշեր դուն պիտի ձգէիր անկողինները, տղէկութիւն ըրէ որ գէշութիւն տեսնաս կ'ըսեն նէ իրաւ է եղեր: Սնուկներս կ'առնեմ ես հիմա կ'երթամ մօրս տունը, ես չեմ կրնար մնալ հոս:

Հարսը մօրը տունը կը փոխադրուի:

Իրիկուն կ'ըլլայ. այրը տուն կը դառնայ:

— Երէկ գիշերուանին ի՞նչ կ'ըսես, մայր:

— Երէկ գիշերուանը բան մը չէ, նորը կայ:

— Նո՞րն ինչ է:

— Հարսը մօրը տունը գնաց:

Եւ պատճառը կը յայտնէ:

Այն արտօր իր կինը կը պահանջէ :

Կինը կը պատասխանէ :

— Մինչև որ զոտ տուն չվարձես չեմ գար , ես մօրդ տունը չեմ նստիր :

— Պիտի գոտ :

— Չպիտի գոտ :

— Բերել պիտի տամ :

— Չպիտի յաջողիս :

— Էրիկդ չեմ , ուր որ երթամ հետս պիտի գոտ :

— Կինդ չեմ , հայրդ մայրդ պիտի թողուս եւ ետեւէս պիտի գոտ :

— Կինս կ'ուզեմ :

— Չոտ տուն մը բռնէ ու կնիկիդ դնո՞ւ :

— Չոտ տուն բռնելու կարողութիւն չունիմ :

— Կնիկ չկայ ուրեմն քեզի , գուրս ելի՛ր :

Թողունք այժմ ամուսնութեանց թուոյն օր ըստ օրէ նուագման այլ եւ այլ պատճառներն ու հարցներնք միայն թէ այն մարմինն որ ամուսնական խնդրոց դատատանով կ'զրազի , բնա՛ւ պատճառ տուած չէ՞ ամուսնութեանց թուոյն նուագման :

«Յիշատակարան» 1512-1932 (Վ. Զարգարեան)

Վարձատրուած Իզմիրեանց մրցանակու և Ամբողջ գործը կը բաղկանայ 5 հատորներէ (600 էջ 500 լուսանկարներով) և տեւի քան 120 երևելի հայերու մանրամասն կենսագրութիւններով, ամբողջ գործը կ'արժէ 150 հ դ․

Քաղուածք

Պարունեանի արամտութիւններէն

— Սէրը անոնկ հիւանդութիւն մ'է ուսկից ցուօք սրտի կը բաժնուինք :

— Բարեկամութեան՝ ինչպէս նաեւ սիրոյ մէջ , մարդ չգիտցածսին տւելի երջանիկ կ'ըլլայ , քան թէ գիտցածսվը :

— Սիրահարոց երգումներուն համար , երկինք պատիժ չեն տար :

— Ինքզինքը պահել չուզող կ'ինը՝ պահելէն գըժ-ւար բան չկայ :

— Անկորելի է սէրը պահել , վասնզի ինքնիրեն կը մտանուի :

— Սիրոյ երգումներն իր անյարատելութիւնը կ'ապացուցանեն :

— Ի՞նչ է սիրուհին — Կին մը որու քով գոց գիտցածսիս չենք յիշեր , այսինքն իւր սեւին բոլոր պակասութիւնները :

— Կանոնց մէջ գեղեցկութենէն զոտ իրական անհաւատարութիւն չկայ :

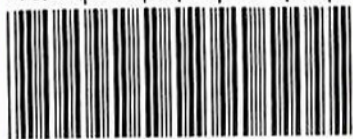
— Անմեղութենէ հաճոյք չգգացողներու համար ամուսնութիւնը մի միայն վիշտ կը հայթայթէ :

— Տասնըինգ տարեկան մէկու մը համար պարը զբօսանք մ'է , քսան և հինգ տարեկանի մը համար պտորուակ մը , իսկ քուտասուն տարեկանի մը համար նեղութիւն մը :

— Կանոնց ամենէն մեծ թշնամիները կ'իններն են :

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220041642

{504.}

A^{II}
41642

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

Շարա ՍԻՒԼԷՅՍԻՆ Փառա ԹԻՒ 31, Գահիրէ

Եագուպեան շէնքին դէմ

Յ. Յ. Պարոնեան՝	Ե. Դ.
Սիրոյ Միջնորդները	2
Առանին Տեսարաններ	2
Հասոսի ձեռնարկ	10
Ա. Արիւթեան՝	
Դատաւարութեամբ և Երազի մը Գինը	4
Կատակ մը	2
Ե. Օսեան՝	
Ազգային Բարերար	2
Պատերազմ և Ստղապաշտիւն	1
Վաճառականի մը Նամակները	1.5
Ճեպքի մը Նորոգիք	1
Ճեպքի մը Նորոգիք	4
II. Ճեպքի մը Նորոգիք	
Ա. Ճեպքի մը Նորոգիք	
Կախաղանէն Եւթ	4
Թափաղակ	3
Գ. Համբիկեան՝	
Ամուրիները	2
Վ. Փափուկեան՝	
Պատմութիւն Հայ Դրականութեան	25
Ժողովրդային Օրերէթներ՝	
Արշըն մ'ալ Ալան	2
Նա Չը Լինի Սա Լինի	2
Ուշ Լինի Նուշ Լինի	2
Սիման Փշլիլուն	15
Փարսի Պահապանները	1.5
Աերպ Պատանի Զինարար	1
Արարեթի Ստղապաշտիւն	4
Յիշատակարան (4 հատոր)	120